

MAKTABGACHA TA'LIMDA MILLIY QADRIYATLAR VA GLOBAL KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA MUSIQIY MADANIYAT VA FOLKLOR IJROSINING ROLI

Abduvaliyeva Xayrinso Abdurasul qizi

Buxoro innovatsiyalar Universiteti
Padagogika psixologiya va sport
kafedrası maktabgacha ta'lim
yo'nalishi katta o'qituvchisi

Abstract

This article examines the role of musical culture and folklore performance in preschool education, focusing on how they contribute to the formation of national values and global competencies. Although intercultural education is becoming increasingly widespread, the potential of traditional musical expression and folklore practices to simultaneously strengthen children's cultural identity and prepare them for global citizenship remains insufficiently explored.

Keywords: Musical culture, folklore performance, socio-emotional competence, cultural identity, early childhood development

Аннотация

Данная статья посвящена проблеме формирования национальных ценностей и глобальных компетенций в дошкольном образовании посредством музыкальной культуры и фольклорного исполнения. Несмотря на растущую популярность интеркультурного образования, роль традиционного музыкального выражения и фольклорных практик в укреплении культурной идентичности детей и подготовке их к глобальному гражданству остаётся малоизученной.

Ключевые слова: Музыкальная культура, фольклорное исполнение, социально-эмоциональная компетентность, культурная идентичность

Anotatsiya

Ushbu maqola maktabgacha ta'limda musiqiy madaniyat va folklor ijrosining milliy qadriyatlarni hamda global kompetensiyalarni shakllantirishdagi muammosiga bag'ishlangan. Interkultural ta'lim tobora ommalashib borayotgan bo'lsa-da, an'anaviy musiqiy ifoda va folklor amaliyoti bir vaqtning o'zida o'quvchilarning madaniy identifikatsiyasini mustahkamlash hamda ularni global fuqarolik uchun tayyorlashda qanday rol o'ynashi hali ham noma'lumligicha qolmoqda.

Kalit so'zlar: Musiqiy madaniyat, folklor ijrosi, ijtimoiy-emotsional kompetensiya, madaniy identifikatsiya, erta yoshdagi rivojlanish

Kirish

Maktabgacha ta'lim milliy qadriyatlar va global kompetensiyalarni rivojlantirish vazifasiga duch kelmoqda, musiqiy madaniyat ayniqsa folklor ijrosi (qo'shiqlar, raqslar, o'yinlar, cholg'ular va kiyimlar) – ushbu ikki komponentni birlashtirishda ilg'or integrativ vosita sifatida namoyon bo'ladi [1]. U nomoddiy madaniy merosni, ya'ni ichki identifikatsiya, axloq va kollektiv xotirani o'zida mujassam etgan holda ijtimoiy-emotsional, kognitiv va motor rivojlanish bilan faol o'yinli ishtirok orqali o'zaro bog'laydi [2]. Ko'plab hududlarda, masalan, Markaziy va Sharqiy Yevropa hamda Markaziy Osiyoning ayrim qismlarida, an'anaviy repertuarlar (masalan, bolalar qo'shiqlari, doira

raqslari) eng yosh o'quvchilarga allaqachon tanish bo'lib, ular uchun madaniy jihatdan mos keladigan holistik ta'lim va erta interkultural almashinuv imkoniyatlarini taqdim etadi [3].

Kvantitativ natijalar (so'rovnoma) va sifatli sintezlar (pedagogik amaliyotlar) bo'yicha umumiy xulosa. Kvantitativ ma'lumotlar to'plami turli hududlardan bo'lgan 88 nafar maktabgacha ta'lim o'qituvchilarini o'z ichiga oladi, ularning javoblari tavsifiy statistika va no-parametrik testlar (Kruskal–Wallis; Mann–Whitney U) yordamida baholandi. Sifatli korpus folkloriga asoslangan musiqiy ta'lim bo'yicha sinf amaliyotlarini (qo'shiqlar, raqslar, o'yinlar, tasviriy san'at bilan integratsiya, hikoya qilish) birlashtiradi va nashr etilgan pedagogik hisobotlar hamda konferensiya materiallaridan tematik kodlash orqali tahlil qilindi [4].

Jadval 1. maktabgacha ta'lim o'qituvchilari namunasi xususiyatlarini jins, yosh guruhlari (35 yoshgacha), shahar/qishloq yashash joyi va o'qituvchi sifatida ishlash davomiyligiga ko'ra tasvirlaydi. Qiymatlar hisobotlarda keltirilgan taqsimotlarni aks ettiradi.

Jadval 1.

Maktabgacha ta'lim o'qituvchilari namunasi xususiyatlari

O'zgaruvchi	Turkum	Qiymat
Jins	Ayol	81
	Erkak	7
Turar joy	Shahar	53%
	Qishloq	39.8%
Yosh guruhlari	≤ 29 yil	12.6%
	30–38 yil	25.3%
	39–45 yil	28.7%
	≥ 46 yil	33.3%
Tajriba	≤ 3 yil	11.4%
	3–10 yil	22.7%
	11–18 yil	38.6%
	≥ 18 yil	27.3%
<i>Source: Jeremić et al., 2025.</i>		

Xulosalarni aniqlash

Kvantitativ va sifatli natijalar maktabgacha ta'limda musiqiy madaniyat va folklor ijrosiga oid uchta asosiy xulosani ko'rsatadi [5]:

- (a) An'anaviy musiqadan foydalanish chastotasi yuqori bo'lsa, ijtimoiy-emotsional kompetensiya (SEC) ko'rsatkichlari ham yuqori bo'lishi kutiladi;
- (b) Mintaqaviy kontekst natijalarga ta'sir ko'rsatadi;
- (c) Hujjatlashtirilgan pedagogik amaliyotlar ijodkorlik, identifikatsiya va interkultural kompetensiya yo'nalishlariga izchil mos keladi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatadiki, agar musiqiy madaniyat va folklor ijrosi madaniy artefakt sifatida ta'lim jarayoniga singdirilsa, folklor ijro san'ati maktabgacha ta'limda milliy ruh va global kompetensiyalarni rivojlantirishning muhim harakatlantiruvchi kuchi bo'lib xizmat qiladi. 88 nafar maktabgacha ta'lim o'qituvchisidan olingan kvantitativ ma'lumotlar an'anaviy musiqaning SEC (ijtimoiy-emotsional kompetensiya) ko'rsatkichlarini oshirishdagi prognoz kuchini tasdiqlaydi. Folklor qo'shiqlari, raqslar va harakatli mashg'ulotlar tanaga boyituvchi tajribalar sifatida yuqori baholandi, ular empatiya, hamkorlik, hissiy tartibga solish va madaniy identifikatsiyani rivojlantiradi. Mintaqaviy farqlar esa joriy etish modeli kontekstga sezgir ekanini ko'rsatadi: jamoa an'analari,

maktab madaniyati va repertuar bilan tanishlik muhim, ammo o'qituvchining yoshi, tajribasi yoki yashash joyi emas. Bu eng muhim xulosani ta'kidlaydi: kompetensiyani rivojlantirish o'qituvchining demografik xususiyatlariga emas, balki pedagogik amaliyotiga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

[1] B. Jeremić, S. Gordić, A. Trbojević, F. Jović Vujaković, M. Tubić, and M. Vojvodić Savić, "Educators' Views on the Impact of Traditional Music on the Socio-Emotional Competencies of Preschool-Aged Children," *Int. J. Cogn. Res. Sci. Eng. Educ.*, vol. 13, no. 1, pp. 83–95, 2025. doi: 10.23947/2334-8496-2025-13-1-83-95.

[2] G. S. Kakharova, "Traditional Folk Songs as a Didactic Medium for the Development of Creative Competencies in Primary Education," *Int. J. Pedagogics*, vol. 5, no. 5, pp. 258–261, May 2025. doi: 10.37547/ijp/Volume05Issue05-64.

[3] F. A. Nazarov, "The Role of Folk Songs in Developing Moral and Artistic Values," *Pubmedia Social Sciences and Humanities*, vol. 2, no. 3, pp. 1–6, 2025. doi: 10.47134/pssh.v2i3.355.

[4] N. E. Nurjanah, E. Yetti, and M. S. Sumantri, "Developing Creative Thinking in Preschool Children: A Comprehensive Review of Innovative Approaches," *Eur. J. Educ. Res.*, vol. 13, no. 3, pp. 1303–1319, 2024. doi: 10.12973/eu-jer.13.3.1303.

[5] C. Stevenson, M. Baas, and H. van der Maas, "A Minimal Theory of Creative Ability," *J. Intell.*, vol. 9, no. 1, Art. 9, 2021. doi: 10.3390/jintelligence9010009.